

100 lat inspekcji pracy - OD WIEKU NA RZECZ OCHRONY PRACY

W 2019 roku przypada setna rocznica powstania i działalności inspekcji pracy. 3 stycznia 1919 r. Naczelnik Państwa Józef Piłsudski podpisał Dekret tymczasowy „O urządzeniu i działalności inspekcji pracy”.

Jubileusz jest okazją do przypomnienia i podsumowania efektów pracy wielu pokoleń inspektorów pracy na rzecz poprawy bezpieczeństwa i warunków pracy. Służyć temu będą konferencje naukowe i debaty okolicznościowe z udziałem krajowych i zagranicznych przedstawicieli środowisk, dla których szczególnie ważne są działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa i warunków pracy.

100 lat inspekcji w kalejdoskopie

- 3 stycznia 1919 r. Naczelnik państwa Józef Piłsudski podpisał Dekret tymczasowy „O urządzeniu i działalności inspekcji pracy”. Jako pierwszy funkcję Głównego Inspektora Pracy pełnił Franciszek Sokal. 28 stycznia 1918 r. został on szefem Sekcji Ochrony Pracy i Głównym Inspektorem Pracy w nowo utworzonym Ministerstwie Opieki Społecznej i Ochrony Pracy. Jego aktywność nie ograniczała się jedynie do spraw krajowych, reprezentował Polskę na arenie międzynarodowej. Jako ekspert zagadnień pracy brał udział w pracach Komisji Międzynarodowego Ustawodawstwa Pracy, która opracowała część XIII traktatu wersalskiego zatytułowaną „Praca”, mającą na celu polepszenie warunków pracy ludności. Był także przedstawicielem rządu polskiego m.in. w Międzynarodowej Organizacji Pracy i Lidze Narodów.
- 16 grudnia 1920 r. Marian Klott de Heidenfeldt został mianowany przez Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego na Głównego Inspektora Pracy. Funkcję tę pełnił w latach 1920-1939 czyli przez prawie dwie dekady, do wybuchu II wojny światowej.
- 14 lipca 1927 r. ukazało się rozporządzenie Prezydenta „O inspekcji pracy”; zastąpiło ono wydany w 1919 r. „tymczasowy dekret”. Po wejściu w życie tych przepisów, inspektorzy zyskali szersze uprawnienia. Po okazaniu legitymacji inspektor pracy miał prawo wstępu na teren zakładu pracy o każdej porze dnia i nocy. Inspekcja pracy w okresie międzywojennym zajmowała się nie tylko egzekwowaniem przestrzegania powstającego wówczas prawa pracy, ale także kształtowaniem sytuacji pracowników. W pierwszych latach niepodległości przy udziale inspektorów pracy ustalano normy ochronne nie tylko dla młodocianych, ale dla także kobiet i mężczyzn.
- Jedną z najważniejszych postaci dwudziestolecia międzywojennego, jakie zapisały się w historii polskiej inspekcji pracy była inspektor Halina Krahelska. Zajmowała się problemami robotników, kobiet i pracowników młodocianych. To dzięki jej uporowi polskie żłobki przyfabryczne stały się także dla innych państw wzorem opieki nad dziećmi pracownic. W czasie II wojny światowej osadzona przez Gestapo za działalność niepodległościową w obozie Ravensbrück, w którym zmarła z wycieńczenia 19 kwietnia 1945 r. Zostawiła po sobie niezwykle cenny dokument, spisany ołówkiem, zawierający jej przemyślenia dotyczące organizacji inspekcji pracy w wolnej już Polsce po zakończeniu II wojny światowej.
- W sierpniu 1944 r. na terenach wyzwolonych spod okupacji niemieckiej zostały utworzone pierwsze komórki inspekcji pracy, a w 1945 r. inspekcja objęła działalnością cały kraj. Podstawą działalności inspekcji pracy w tym czasie było nadal rozporządzenie Prezydenta RP z 1927 r.
- W 1954 III r. Kongres Związków Zawodowych obradujący „uznał”, że dotychczasowa rozproszona organizacja inspekcji pracy nie odpowiada „potrzebom budownictwa socjalistycznego w Polsce”. Opowiedziano się za przekazaniem związkom zawodowym uprawnień w zakresie ochrony pracy i przekształceniem inspekcji w branżową i techniczną inspekcję pracy. Ostatecznie dekretem z 10 listopada 1954 r. związki zawodowe przejęły nadzór nad ochroną pracy w PRL. Techniczni inspektorzy pracy, którzy podlegali branżowym związkom zawodowym skupili się na kontrolowaniu zakładów pracy w branży, w której zostali powołani.
- W 1980 r. w odpowiedzi na strajki i rejestrację NSZZ „Solidarność” władza zdecydowała się na

reformę inspekcji pracy, która uzyskała wtedy miano „państwowej”. Celem tych zmian miała być szybka poprawa warunków pracy. Nowe przepisy o Państwowej Inspekcji Pracy napisane także przy udziale związkowców z „Solidarności” doprowadziły do ustanowienia urzędu niezależnego od władzy państwowej i związków zawodowych. Głównego Inspektora Pracy powoływała Rada Państwa, a jego zastępców i inspektorów okręgowych Najwyższa Izba Kontroli, na wniosek GIP.

- Rok 1989 przyniósł bezpośrednio podporządkowanie Państwowej Inspekcji Pracy Sejmowi RP. Nadzór na działalnością PIP przejęła Rada Ochrony Pracy, której członkowie są powoływani przez Marszałka Sejmu RP. Marszałek Sejmu RP powołuje i odwołuje Głównego Inspektora Pracy.
- 1 maja 2004 r. - wejście Polski do Unii Europejskiej postawiło przed Państwową Inspekcją Pracy nowe wyzwania. Stała się ona instytucją łącznikową dla zagranicznych instytucji zajmujących się nadzorem nad przestrzeganiem prawa pracy w stosunku do polskich pracowników delegowanych do pracy w innych państwach UE.
- Od 1 lipca 2007 r. inspektorzy PIP prowadzą także działania związane z kontrolą legalności zatrudnienia, innej pracy zarobkowej, prowadzonej przez obywateli Polski i cudzoziemców. Po przekazaniu PIP nowych zadań w zakresie kontroli legalności zatrudnienia, do Państwowej Inspekcji Pracy z urzędów wojewódzkich zostało przejętych 229 pracowników dotychczas wykonujących te kontrole.
- 1 marca 2016 r. z inicjatywy Romana Giedrojcia, głównego inspektora pracy rozpoczęto realizację programu „Pierwsza kontrola”, adresowanego do małych i średnich pracodawców. Pierwsza kontrola ma na celu wskazanie pracodawcy, który nie był wcześniej kontrolowany przez PIP, nieprawidłowości oraz ich analizę pod kątem prawnym i technicznym. Kontrole mają charakter bezsankcyjnych, kompleksowych audytów.
- 1 stycznia 2017 r. do zadań realizowanych przez inspektorów pracy doszła kontrola prawidłowego i terminowego wypłacania minimalnej stawki godzinowej. Aktualnie, inspektorzy pracy realizują ponad 40 zadań ustawowych.